

Štefan Füle

Evropský komisař pro rozšíření a politiku sousedství

Vzrůstající význam otázky lidských práv v evropské politice sousedství

*Check Against Delivery
Seul le texte prononcé fait foi
Es gilt das gesprochene Wort*

37. kongres Mezinárodní federace pro lidská práva

Jerevan (Arménie), 6. dubna 2010

Vaše Excellence,

dámy a pánové,

jsem rád, že zde mohu být. Rád bych poděkoval Mezinárodní federaci pro lidská práva za to, že zorganizovala tuto akci a umožnila setkání organizací a obránců lidských práv z celého světa.

Již téměř 90 let hraje Mezinárodní federace pro lidská práva významnou úlohu při obraně lidských práv v Evropě i celosvětově. Její práce a vize některých jejích čelních představitelů, jako je René Cassin nebo Victor Basch, pomáhaly utvářet naše dnešní chápání lidských práv.

Rád bych využil této příležitosti a podělil se s vámi o několik myšlenek o úloze lidských práv ve vnějších politikách EU, zejména pokud jde o rozšíření a evropskou politiku sousedství, za které zodpovídám.

Asi víte, že dnem 1. prosince minulého roku vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, jež zásadně změnila způsoby, jak EU jedná, a to nejen vnitřně, ale i s ohledem na naše vnější vztahy. Lisabonská smlouva nám zejména dává příležitost vybudovat silnější a důvěryhodnější evropskou zahraniční politiku. Díky Lisabonu budeme mít lepší struktury a soudržnější nástroje k podpoře cílů našich vnějších vztahů po celém světě. Od nynějška může EU mluvit a jednat jednotně, a tak zvýšit svůj vliv tím, že spojí tradiční nástroje zahraniční politiky s celou řadou jiných nástrojů, jako je finanční pomoc a obchod.

Pokud jde nyní o otázku dodržování lidských práv, demokratických zásad a právního státu, rád bych učinil tři obecné poznámky.

Zprvé, dodržování lidských práv, demokratických hodnot a právního státu je a nadále zůstane základním prvkem stability v rámci EU a našeho sousedství.

Zadruhé, dodržování těchto zásad je stále více rozhodujícím činitelem při stanovování úrovně, na níž bude EU jednat se svými partnerskými zeměmi.

A zatřetí, EU tyto zásady podporuje v celé šíři a s odhodláním.

1) Lidská práva jsou a nadále zůstanou základním prvkem stability v rámci EU a našeho sousedství

Evropská unie je založena na souboru sdílených hodnot, který zahrnuje dodržování lidských práv, demokratických zásad a právního státu. Tyto hodnoty nejsou ústřední pouze z hlediska způsobů, jak EU jedná vnitřně. Jsou zásadní rovněž pro naše vnější vztahy a pro proces evropské integrace.

A to proto, že pevně věříme, že soulad s těmito zásadami je předpokladem skutečného a trvalého míru, prosperity a bezpečnosti v každé společnosti.

Význam, který EU těmto hodnotám přikládá, v posledních 20 letech postupně vzrůstá. Na jedné straně to odráží proces, během něž se naše vztahy se třetími zeměmi postupně rozšiřovaly nad rámec hospodářských otázek. Rovněž je to odrazem zvýšeného uznání významu lidských práv v mezinárodních záležitostech celosvětově.

V důsledku toho včleňuje Evropské společenství od roku 1995 do každé dohody uzavřené s rozvojovými zeměmi doložku o lidských právech a označuje dodržování lidských práv a demokracie za zásadní prvek, na němž se zakládají dvoustranné vztahy.

Lisabonská smlouva nyní dala Evropské unii ještě silnější mandát k šíření těchto hodnot v ostatním světě: jasně stanovuje, že činnost Unie na mezinárodní scéně: „spočívá na zásadách, které se uplatnily při jejím založení, jejím rozvoji a jejím rozšiřování a které hodlá podporovat v ostatním světě: demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv a základních svobod.“

V průběhu posledního desetiletí jsme zavedli politiky, které nám pomáhají dosáhnout těchto cílů. V roce 2004 zahájila Evropská komise evropskou politiku sousedství s cílem podpořit prosperitu a stabilitu v sousedství. V roce 2006 byly země jižního Kavkazu vyzvány, aby se připojily k této politice a uzavřely s EU akční plány evropské politiky sousedství s dohodnutými politickými prioritami pro spolupráci. Ochrana lidských práv a základních svobod má v akčních plánech EPS dohodnutých se všemi našimi partnery, včetně plánu dohodnutého s Arménií, výsadní postavení.

Zcela nedávno, v květnu 2009, zahájila EU Východní partnerství. V podstatě to spočívá v nabídce nové úrovně závazků ve vztazích s našimi východními sousedy – s Ukrajinou, Moldavskou republikou, Běloruskem a třemi zeměmi jižního Kavkazu.

Stručně řečeno, nabízíme našim partnerům perspektivu politického přidružení a hospodářské integrace s EU. Na dvoustranné úrovni to bude znamenat vyjednávání dohod o přidružení s obsáhlými a komplexními zónami volného obchodu, za příhodných podmínek, a kroky směrem k dlouhodobému cíli zavedení bezvízových režimů. To konečně pomůže zvýšit mobilitu lidí a zboží mezi EU a partnerskými zeměmi a také podpořit rozvoj a prosperitu v našem sousedství.

Rovněž jsme vytvořili mnohostranný rámec pro debatu o otázkách společných všem partnerům, kteří si přejí přiblížit se EU. Práci již zahájily čtyři tematické platformy a řada takzvaných pěti stěžejních iniciativ. Rád bych vás též upozornil na Fórum občanské společnosti, které bylo spuštěno v říjnu 2009. To má za cíl přispět k rozvoji občanské společnosti a podpořit osobní kontakty mezi lidmi v členských státech EU a v partnerských zemích, ale také v partnerských zemích samotných. Někteří z vás se již jistě těchto činností účastnili.

2) Dodržování lidských práv, demokratických hodnot a právního státu stále více určuje úroveň, na níž bude EU jednat se svými partnerskými zeměmi

Přiblížení našich partnerů Evropské unii závisí na jejich odhodlání k domácím reformám, a to zvláště pokud jde o dodržování lidských práv a právního státu. V návaznosti na to zvýšíme úroveň vztahů s těmi zeměmi, které učinily dostatečný pokrok směrem k zásadám demokracie, právního státu a ochrany lidských práv. Podmínky pro partnery, kteří si přejí posílit své vztahy s EU, jsou tak jasně a pevně dané.

Ale v konečném důsledku by důvodem pro podporu lidských práv, demokratických hodnot a právního státu nemělo být to, že EU nebo Rada Evropy nebo OBSE tvrdí, že je to důležité. Tím pravým důvodem by měl být čistě vlastní zájem.

Každá společnost řeší problém, jak sebe sama učinit konkurenceschopnou, dynamickou a inovativní. Každá společnost se musí snažit zajistit si stabilitu a prosperitu.

Může toho dosáhnout jen tím, že plně využije potenciálu všech svých občanů. V praxi to znamená zajistit, aby mohl každý využít svých základních práv, jako je právo na vzdělání, svobodu myšlení, projevu a sdružování. To znamená, že by jednotlivci, nevládní organizace, podniky a investoři měli mít možnost se spolehnout na soudní systém, který je nestranný a profesionální. To znamená, že každý by měl být souzen podle zásluh, a nikoli podle své pohlavní, rasové či etnické příslušnosti nebo jiných činitelů.

Podporuji Arménii a ostatní partnerské země v chápání Východního partnerství jako skutečné příležitosti k upevnění svého vlastního reformního úsilí. V Evropské unii jsme připraveni poskytnout vám politickou podporu a zvýšenou pomoc, a to jak finanční, tak prostřednictvím poradenství a know-how. Naše pomoc Arménii se v nadcházejících letech zdvojnásobí v závislosti na posílení našich vztahů a závazcích k podpoře úsilí spojeného s probíhajícími reformami.

3) EU může podporovat dodržování lidských práv a demokratický rozvoj v sousedství různými způsoby

EU nadále podporuje tyto univerzální hodnoty prostřednictvím dialogu, dvoustranných dohod a pomoci a spolupráce v různých formách.

Jedním z běžných nástrojů k podpoře lidských práv je zřízení pravidelných cest pro diskuzi o těchto otázkách s našimi zeměmi. Poskytují nám příležitost k výměně názorů na to, jak řešit problémy v této oblasti a jak nejlépe můžeme poskytnout politickou a finanční pomoc. Víím, že to může být těžké a že je někdy potřeba odvahy k uznání, že v oblasti lidských práv existují problémy.

Jsem proto rád, že je čím dál více našich partnerských zemí připraveno se s námi zapojit do dialogu o lidských právech. Ještě před těmito jednáními vedeme pravidelné konzultace se zástupci občanské společnosti. Máme tak příležitost získat z první ruky maximum informací o konkrétních problémech v těchto oblastech. Se zvláštním potěšením mohu konstatovat, že v prosinci 2009 proběhlo první jednání v rámci dialogu o lidských právech mezi EU a Arménií.

Naše nástroje rovněž zahrnují finanční a technickou spolupráci. Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva (EIDHR), s ročním rozpočtem přes 100 milionů EUR, je zvláště zaměřen na celosvětovou podporu ochrany lidských práv a demokracie, a to především prostřednictvím projektů občanské společnosti. Jsem si jist, že řada organizací, které jsou tu dnes přítomné, je s tímto nástrojem obeznámena a podporu z něj v minulosti získala.

Otázky demokracie, právního státu a lidských práv jsou rovněž důležitými prioritami naší dvoustranné pomoci partnerským zemím v rámci Východního partnerství. Představují zhruba třetinu celkových prostředků. Dobrým příkladem zde v Arménii je program na podporu rozvoje justičního sektoru, jakož i první twinningový program, který zde byl zahájen na podporu úřadu ochránce lidských práv. Členem poradní skupiny EU je kromě toho poradce zaměřený na otázky lidských práv a dva další na podporu národního shromáždění.

Konečně, práva jsou bezcenná, pokud nejsou uplatňována. V této souvislosti hrají právní stát a nezávislé soudy zásadní úlohu. Náš dialog s orgány i s občanskou společností o těchto otázkách je zásadní.

Závěrem bych rád řekl, že nedokážu dostatečně zdůraznit význam, který přikládáme přínosu zástupců organizací občanské společnosti. Vy jste našima očima a ušima na zemi. Vykonáváte neocenitelnou práci, často v obtížném prostředí a s omezenými prostředky. Rád bych vzdal veřejně hold vašemu úsilí, odvaze a odhodlání.

Děkuji vám za pozornost.